

УДК 378:001

О. Є. Антонова,

доктор педагогічних наук, професор
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
olena.antonova2015@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3240-6297

Н. М. Поліщук,

кандидат педагогічних наук
(КЗ "Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти"
Житомирської обласної ради)
polychuk@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7806-1810

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ШКОЛА ЯК ТВОРЧИЙ ОСЕРЕДОК ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОЦЕСУ

У статті проаналізовано основні чинники, що сприяли професійно-творчому розвитку представників Житомирської науково-педагогічної школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" впродовж останніх 30-ти років. Виокремлено низку чинників, зокрема наявність лідера, учнів та послідовників, тісні зв'язки з ученими наукових установ Національної Академії педагогічних наук України, загальні тенденції розвитку системи освіти у державі, які спрямовують науковий пошук дослідників і стають їх власною тематикою та інші.

Ключові слова: наукова школа, ознаки наукової школи, чинники професійного зростання.

Останнім часом проблеми професійно-творчого розвитку фахівця набувають все більшої ваги. Особливо це стосується педагогічної діяльності, оскільки вчитель не має права ніколи зупинитися у своєму розвитку, повинен постійно збагачувати свої знання і розвивати професійні здібності. Особлива відповідальність при цьому покладається передусім на тих, хто присвятив своє життя навчанню майбутніх учителів, тобто на професорсько-викладацький склад закладу вищої освіти, який своїм прикладом має стимулювати студентів до професійного зростання і досягнення професіоналізму.

Професійно-творче зростання розглядається як розвиток особистості фахівця впродовж його професійного життя, завдяки якому відбувається становлення його як професіонала або як кваліфікованого спеціаліста певного виду діяльності. Для науково-педагогічного працівника цей процес часто здійснюється в межах наукової школи, яка створює той простір, те освітньо-пошукове середовище, що враховує характеристики кожної особистості, стимулює її право самостійно визначати цілі, планувати свою діяльність, обирати свій стиль професійного вдосконалення, кінцевий результат наукової роботи.

Більшість дослідників розглядає наукову школу як неформальну творчу співдружність у межах певного наукового напрямку висококваліфікованих дослідників, об'єднаних спільністю підходів до розв'язання проблеми, стилю роботи, спільного мислення, ідей і методів їх реалізації [1]. На вищому рівні свого розвитку наукова школа являє собою колективний ієрархічний організований розум, що концентрує досвід декількох поколінь, уособлює найяскравіший прояв колективної форми творчості під безпосереднім ідейним і практичним керівництвом визнаного ученого й вчителя, який живить цей колектив науковими ідеями і визначає зміст і методи наукових досліджень [1]. Важливим аспектом діяльності наукової школи є концентрація величезної творчої енергії вчених, координація їх діяльності у процесі наукового пошуку, максимальне сприяння розкриттю творчих здібностей молодих науковців, їх вихованню і перетворенню на зрілих дослідників, які, у свою чергу, ініціюють нові напрями наукових пошуків [1].

Отже, наукова школа може слугувати прикладом наукового співтовариства, де вчений формується не лише під безпосереднім впливом наукових ідей, а й під впливом людей, що складають наукове оточення, їх особистісних властивостей, ціннісних орієнтацій, культури, стилю мислення, мотиваційних установок і т. п. [2] Тобто, у діяльності наукової школи реалізуються такі основні функції: виробництво наукових знань (дослідження і навчання); поширення наукових знань (комунікація); підготовка обдарованих вихованців (відтворення) [2].

До основних ознак наукової школи дослідники, як правило, відносять [3]:

1. Створення напрямку в науці, техніці, освіті: розробка нових підходів до вивчення природи і нових напрямів в прикладній науці і техніці, створення ефективної системи передачі знань учням.

2. Підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації: під керівництвом професора, що очолює школу, мають бути підготовлені доктори і кандидати наук, а також висококласні фахівці, що зарекомендували себе на керівних посадах.

3. Визнання професора, що очолює наукову школу: про це можуть свідчити державні і міжнародні премії, почесні звання, медалі і відзнаки за науково-педагогічну діяльність, запрошення для читання лекцій і наукової роботи в зарубіжні університети, індекс цитування та ін.

4. Публікації в центральних українських і міжнародних виданнях: монографії, підручники, огляди, наукові статті.

5. Передача знань (педагогічна робота): розробка нових курсів лекцій, читання лекцій, робота з аспірантами, здобувачами кандидатських і докторських наукових ступенів, науково-освітня робота в інших університетах, зокрема зарубіжних.

6. Організація міжнародної співпраці в сфері науки і освіти: керівництво міжнародними науково-освітніми проектами, договори про співпрацю із зарубіжними університетами, організація міжнародних конференцій і семінарів та ін.

Найпоширенішим методом ідентифікації наукової школи є вивчення потоку кандидатських і докторських дисертацій науковців, які входять до цього неформального колективу. Такий підхід можна вважати правомірним, оскільки він виявляє взаємовідносини "вчитель – учень", що є ефективним, оскільки дозволяє отримати конкретні результати, що базуються на кількісних даних про захищені під керівництвом того чи іншого вченого дисертації, свідчить про відповідність тематики дисертацій учнів проблематиці дисертації лідера. Цей метод простий, оскільки зводить завдання ідентифікації до встановлення формальних показників, зокрема через вивчення частоти цитування праць керівника та його учнів [2].

Метою представленої статті є спроба визначити основні чинники, умови та результати творчої діяльності, що сприяли становленню та професійному зростанню колективу Житомирської науково-педагогічної школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" впродовж останніх 30-ти років.

Народження наукової школи, на думку Л. Зеленської, неможливе без появи видатного вченого з новою науковою програмою й методологією її реалізації, людини, яка поєднує в собі талант дослідника і вчителя. У процесі еволюції наукової школи запропоновані програми можуть розвиватись, розширюватись, об'єднуватись, накопичуватись. Це, в свою чергу, призводить до появи нових видатних учених зі своїми особистими, спеціалізованими науковими програмами і методологією наукового пошуку, створення нових наукових колективів [1]. Такий підхід до функціонального навантаження діяльності наукової школи дає підстави говорити про її біфункціональність: з одного боку – це здійснення досліджень під керівництвом лідера, науковий пошук; з іншого – добір, підготовка і виховання нового покоління учених [1].

Житомирська науково-педагогічна школа "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" завдячує своїм народженням Олександрі Антонівні Дубасенюк, яка протягом багатьох років (з 1988 по 2001 рр.) очолювала кафедру педагогіки, і під керівництвом якої колектив отримав новий поштовх для професійного і наукового розвитку.

Дослідники зазначають, що роль наукового лідера у процесі формування і розвитку наукової школи надзвичайно велика, оскільки він повинен мати певні якості, щоб залучати до наукової діяльності талановиту молодь та виховувати з неї дослідників високого рівня. Сила такого вченого полягає у поєднанні його наукового, педагогічного таланту, а також особистих якостей, зокрема обдарованості, визначних наукових результатів, любові до науки, педагогічної майстерності, цілеспрямованості, наукової принциповості, високої культури, особистого авторитету, доброзичливості, ентузіазму, вміння спрямувати роботу і підтримувати самостійність та ініціативу тощо [4].

Саме такими якостями відрізняється Олександра Антонівна Дубасенюк, яка здійснювала керування науковим колективом, рухаючи його до спільної мети і не стримуючи, при цьому, індивідуальності особистого наукового пошуку кожного дослідника. Для переважної більшості членів кафедри їх напрямки науково-дослідної роботи конкретизувалися у теми кандидатських дисертацій, які було захищено у 90-х роках ХХ – на початку ХХІ століття.

Однак, незважаючи на те, що для створення школи необхідний передусім видатний вчений, який має нову ідею узагальнюючого, синтетичного значення, О. Богомолець, стверджував, що цього ще замало. Необхідні співробітники, які сприймають ентузіазм свого керівника, стають його учнями і протягом багатьох років працюють над різними питаннями проблеми, висунутої керівником. Школа поступово формується у єдине гармонійне ціле лише у процесі спільної роботи над проблемою [4].

Зважаючи на ці думки, знаковими для Житомирської науково-педагогічної школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" виявився період кінця 80-х початку 90-х років, який ознаменувався молодим поповненням складу кафедри педагогіки випускниками педагогічного інституту. До міцного наукового ядра кафедри, який склали професори і доценти О. Дубасенюк, С. Вітвицька, А. Іванченко, додалася нова генерація наукових та педагогічних кадрів, що являла собою потужну хвилю нових ідей, ентузіазму, бажання зробити свій внесок у розвиток педагогічної освіти в Україні. На посади асистентів прийшли О. Березюк, О. Ілліна, О. Антонова, Н. Сидорчук, Н. Сейко, Ю. Костюшко,

С. Коляденко, досвідчена вчителька В. Єремєєва, а також випускники Київського педагогічного інституту В. Ковальчук, І. Коновальчук.

Як свідчить практика, найбільш плідно група чи колектив дослідників на чолі з науковим лідером функціонують у таких структурах: науковий лідер – кафедра вузу – інститут чи відділ (лабораторія) – семінар; науковий лідер – кафедра вузу – семінар; науковий лідер – інститут чи відділ (лабораторія) – семінар. Вони сприяють залученню творчої молоді до науки, виступаючи своєрідними системами відбору, підготовки та виховання дослідників. У результаті навколо лідера формується колектив його учнів та співробітників, який за певних умов може бути зародком наукової школи або навіть перетворитися на неї [4].

Перебуваючи на посаді завідувача кафедри педагогіки О. Дубасенюк ініціювала розробку ряду комплексних наукових тем, зокрема "Проблеми вдосконалення професійної умілості майбутніх учителів-вихователів" (1988–1993 рр.), де було визначено концептуальні та методологічні засади дослідження з позиції теорії педагогічних систем; уточнено категоріальний апарат дослідження ("уміння", "педагогічні уміння", "виховні уміння", "професійна умілість" тощо). Здійснено експериментальну роботу на всіх факультетах університету шляхом запровадження експериментальної програми, виявлено особливості та динаміку формування у майбутніх учителів комплексних педагогічних умінь. Результати роботи було відображено у трьох монографіях, з них дві одноосібні і одна колективна ("Формування виховних умінь майбутніх педагогів", 1996); двох навчальних посібників, п'яти методичних рекомендацій для викладачів, педагогів та студентів, багатьох статтях.

У 1992–1994 рр. під керівництвом О. Дубасенюк розроблялася державна бюджетна тема, що фінансувалася МОН України – "Технологія навчання у педагогічному вузі (побудова навчального процесу при викладанні педагогічних дисциплін)" з пріоритетного наукового напрямку: Проблеми нового змісту освіти та методики навчання і виховання. За результатами дослідження розроблена дидактична система викладання педагогічних дисциплін за технологічним підходом. Створено модель діяльності вчителя-вихователя, яка відображається у моделі підготовки майбутнього педагога. Проведено експериментальну перевірку ефективності розробленої технології навчання. Науковим колективом здійснено технологічну побудову курсу педагогіки у вигляді педагогічного практикуму, який впроваджено у навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладів України. "Практикум з педагогіки" отримав гриф МОН України і пройшов широку апробацію у ВНЗ України, тричі перевидавався, останній раз – у 2017 році.

У 1997–2001 роках колектив кафедри розробляв комплексну тему "Соціально-педагогічні чинники професійного становлення вчителя". Учасниками наукового проекту видруковано 274 наукові праці, з них три монографії, навчальні посібники "Історія педагогіки" (Житомир, 1999), "Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів" у двох частинах (Житомир, 2001); дев'ять методичних рекомендацій, шість науково-методичних збірників студентських та аспірантських праць та один студентський збірник інформаційних матеріалів.

Отож, однією із провідних ознак наукової школи безумовно є *наявність лідера*, провідного вченого, що має нову ідею узагальнювального синтетичного значення, який створює свій напрям в освіті, розробляючи нові підходи до вивчення проблем підготовки вчителя, що активно сам займається науковою та навчально-методичною діяльністю, стимулюючи до неї своїх підлеглих, створюючи ефективну систему передачі знань учням. Крім того, результати наукової діяльності колективу дослідників реалізувалися у значній кількості *публікацій* в центральних українських і міжнародних виданнях: монографії, підручники, огляди, наукові статті. Науковий доробок школи представлено у 26 одноосібних та 14 колективних монографіях, присвячених теоретико-методологічним та методичним проблемам педагогічної освіти. Науковцями опубліковано понад 2500 наукових праць, 100 сучасних навчально-методичних підручників та посібників, 52 науково-методичних збірників.

Важливими для подальшого зростання колективу наукової школи виявилися тісні зв'язки з установами Академії педагогічних наук України, зокрема інститутом педагогіки і психології професійної освіти. Вплив таких вчених як академіки І. Зязюн, С. Гончаренко, А. Алексюк, Н. Ничкало та інші представники цього закладу на молодих учених не можна переоцінити. Дискусії на конференціях та захистах дисертаційних досліджень, обговорення актуальних проблем під час "круглих столів", наукові консультації та просте людське спілкування приносить більше користі, ніж копівка опрацювання сотні наукових публікацій. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України став *alma mater* для цілої плеяди молодих дослідників кафедри педагогіки ЖДУ, надав їм "путівку у життя", на багато років визначив перспективи особистісного та наукового розвитку. Перші захисти дисертаційних досліджень відбулися саме там, а наукова співпраця продовжується донині.

Новим стимулюючим чинником, що сприяв активізації професійного зростання колективу наукової школи, стало *відкриття* у вересні 1993 року *аспірантури* із спеціальності "Теорія та історія педагогіки" (13.00.01), а з листопада 1999 року – із спеціальностей "Теорія і методика виховання" (13.00.07) та "Теорія і методика професійної освіти" (13.00.04). Виконавцями комплексної теми у період 2000 / 2002

років захищено чотири кандидатські дисертації, тематика яких була безпосередньо пов'язана із кафедральною проблемою (О. Антонова, В. Ковальчук, Н. Сидорчук, В. Єремєєва).

Саме тоді вперше було заявлено про існування Житомирської науково-педагогічної школи "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів", яку поступово поповнювали викладачі Житомирського державного університету імені Івана Франка (Т. Шанскова, Н. Бовсунівська, С. Яценко, О. Королук, В. Луценко, Ю. Клименюк, М. Ковальчук, І. Літяга та інші), Житомирського військового інституту імені С. Корольова (О. Слоньовська, Ю. Захарчишина), Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (В. Калінін, О. Дем'янчук), досвідчені вчителі (Л. Корінна, Т. Шарненкова), представники закладів вищої освіти інших регіонів (О. Шквир – Хмельницький, О. Федорцова – Вінниця, Н. Якса – Сімферопіль та інші).

Науковцями школи розробляються такі наукові проблеми: виявлення і реалізація сучасних концептуальних підходів до підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; модернізація, підвищення якості педагогічної освіти у контексті Болонських інновацій; розвиток обдарованості дітей та молоді; теоретичні і методичні засади професійної компетентності вчителя, інноваційні технології навчання і виховання тощо. У діяльності школи реалізовано методологічний, теоретичний, ціннісно-світоглядний та технологічний концепти, розроблено концептуальні засади професійної підготовки вчителя.

Таким чином була реалізована ще одна ознака наукової школи: *підготовка науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації* під керівництвом професора, що очолює школу. За період існування школи під керівництвом О. Дубасенюк захищено 11 докторських та 22 кандидатських дисертацій, зокрема частина з цих науковців зарекомендувала себе на керівних посадах.

За 30 років існування науково-педагогічної школи склалися передумови до виокремлення ще двох наукових шкіл "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" (професор С. Вітвицька) та "Педагогічні аспекти обдарованості" (професор О. Антонова).

З 1999 року, коли в Україні розпочинається перехід до ступеневої освіти, починає стрімко вибудовуватись освітньо-наукова траєкторія професійної самореалізації С. Вітвицької. Будучи вже досвідченим вченим і викладачем, Світлана Сергіївна бере на себе розробку навчально-методичного забезпечення та наукового обґрунтування введення у ЖДУ магістерських програм. Вона викладає курс "Педагогіка вищої школи" за авторською програмою для студентів магістратури, розробляє та запроваджує підручник "Основи педагогіки вищої школи" за модульно-рейтинговою системою навчання, посібник-практикум з педагогіки вищої школи, а у 2014 році на реалізацію мовних стратегій нею підготовлено білінгвальний посібник. Її авторська технологія педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти досі успішно впроваджує у багатьох університетах України.

С. Вітвицькою запроваджено загальноуніверситетський центр "Педагогічної підготовки студентів магістратури", спрямований на створення умов для відбору і творчого розвитку обдарованої особистості; оволодіння нею поглибленими знаннями з педагогіки та уміннями інноваційного характеру, підготовку до науково-дослідницької, науково-педагогічної, методичної, управлінської, пошукової діяльності. А у 2011 році Світлана Сергіївна успішно захистила докторську дисертацію на тему "Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти". Будучи професором кафедри, С. Вітвицька дбає про зростання наукового потенціалу, про підвищення кваліфікації викладачів, про залучення кращих студентів університету до наукової роботи; здійснює керівництво науково-дослідницькою роботою викладачів, аспірантів, магістрантів, бакалаврів. Основні ідеї та концепції професора С. Вітвицької упроваджені в роботі наукової школи "Підготовка магістрів до педагогічної діяльності" та в роботах її учнів (І. Бойчук, О. Герасимчук, Ю. Запорожцевої, С. Іванової, О. Ковальчук, Н. Колесник, Ю. Корнійчук, С. Кубрак, О. Мірошніченко, А. Павленко, Я. Сікори, В. Танської, О. Усатої та інших).

Таким чином, достатньо впливовим чинником, що сприяє професійному зростанню і самореалізації науково-педагогічних працівників, можуть стати загальні тенденції розвитку системи освіти у державі, які спрямовують науковий пошук дослідників і стають їх власною тематикою.

Велика увага у межах діяльності наукової школи завжди приділялася роботі з педагогічно обдарованою молоддю, стимулюванню творчого пошуку студентів. Упродовж чотирьох років (1999–2002 рр.) кафедра педагогіки виступала організатором II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з педагогіки, а студентки О. Дідус, О. Вознюк, В. Авдєєва, А. Білоус, М. Русаловська, О. Космінська, О. Ярош, О. Куц у різні роки ставали переможцями олімпіади з педагогіки.

Саме цей факт вплинув на вибір тематики подальших досліджень доцентом кафедри О. Антоновою, яка з 2002 року розробляє проблему розвитку обдарованості особистості. Нею створено загальноуніверситетський науково-методичний Центр роботи з обдарованою студентською молоддю з метою координації діяльності всіх учасників освітнього процесу щодо навчання і виховання обдарованих студентів. У результаті цієї діяльності 2008 року Житомирський державний університет отримав

Міжнародний сертифікат від Всесвітньої Ради для Обдарованих і Талановитих дітей за високий рівень організації роботи з обдарованою студентською молоддю.

Вагомим стимулом для подальшого професійного зростання викладачів кафедри педагогіки стало відкриття у грудні 2003 року докторантури, а у вересні 2004 року спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій. Антонова Олена Євгенівна стала одним із перших докторантів. Нею досліджувалися особливості навчання обдарованої молоді, розробки науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості, основи педагогічної творчості і креативності. У 2008 році нею захищено докторську дисертацію "Теоретико-методологічні засади навчання обдарованих студентів у педагогічних університетах". А результатом популяризації, апробації та впровадження результатів дослідження стало започаткування діяльності наукової школи "Педагогічні аспекти обдарованості", яка об'єднує науковців, докторантів, аспірантів, вчителів, студентів. У межах наукової школи професора О. Антонової обґрунтовано теоретичні та методичні засади створення науково-педагогічного супроводу обдарованої особистості; досліджено проблеми сутності й природи обдарованості, можливостей розвитку здібностей та обдарувань молоді у різних сферах діяльності, навчання і виховання обдарованої молоді, зокрема студентської; підготовки вчителя в умовах післядипломної освіти до розвитку різних видів обдарованості учнів на основі застосування сучасних педагогічних технологій (О. Ващук, С. Шевчук). До актуальної проблематики школи також віднесені такі дослідження: формування професійної компетентності майбутнього фахівця (Н. Щерба, З. Шарлович, І. Махновська, О. Солодовник, Н. Самборська); підготовка майбутнього вчителя до формування здорового способу життя, безпечної поведінки та екологічної освіти учнівської та студентської молоді (Р. Васильєва, Н. Поліщук, О. Сорочинська, Т. Пузир); теоретико-методичні засади підготовки вчителів в умовах неперервної освіти (Л. Фамілярська, В. Гусак). З 2009 року О. Антонова керує кафедрою педагогіки, успішно поєднуючи наукову, викладацьку та адміністративну діяльність.

У 2014 році успішно захищає докторську дисертацію Н. Сидорчук на тему "Система професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті єдиного європейського освітнього простору". На вибір тематики дослідження певним чином вплинуло приєднання України до Болонської декларації, що стимулювало вітчизняну систему вищої освіти шукати нових шляхів перебудови освітнього процесу. Дисертаційне дослідження Н. Сидорчук стало одним із тих, що систематизувало основні підходи до педагогічної підготовки студентів у класичному університеті, залишаючись актуальним і сьогодні.

Нині Нінель Герандівна професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка, керує лабораторією акмеології освіти, що функціонує як структурний підрозділ університету та регіональною філією Української Акмеологічної Академії. Метою її діяльності є ініціювання і координація наукових досліджень у галузі акмеології професійно-педагогічної діяльності; наукова співпраця з акмеологічними осередками вищих навчальних закладів України та країн ближнього зарубіжжя; введення в науковий обіг нового наукового матеріалу. Має 9 захищених кандидатів наук (Т. Москвіна, Л. Данильчук, М. Агапова, З. Залібовська-Гльницька, О. Кравець, О. Орлова, А. Чернишова, Н. Миколаєнко, І. Колесникова).

Валентина Ковальчук, яка також розпочинала професійне зростання на початку 90-х років, у 2016 році захистила докторську дисертацію на тему "Підготовка майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності освітньо-виховних систем". Нині вона успішно керує роботою магістрантів та аспірантів (має 2 підготовлених кандидатів наук О. Горай, Є. Жуковський), займається науковою та навчально-методичною роботою.

Ціла плеяда докторантів О. Дубасенюк – Іван Коновальчук, Лариса Зданевич, Сергій Чирчик, Оксана Шквир – завершивши роботу над дисертаційним дослідженням і успішно його захистивши, працюють на керівних посадах у різних закладах освіти України, зокрема у м. Київ, Хмельницький, Житомир та інших.

Важливою ознакою наукової школи є педагогічна діяльність: розробка нових курсів лекцій, читання лекцій, робота з аспірантами, здобувачами кандидатських і докторських наукових ступенів. З метою підвищення якості викладання педагогічних дисциплін науковцями школи розроблено навчально-методичні підручники та посібники нового покоління, серед них: "Історія педагогіки", "Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів", "Основи педагогіки вищої школи", "Практикум з педагогіки вищої школи", "Методика викладання педагогіки", "Методологія і методи науково-педагогічного дослідження", "Дидактика", "Актуальні проблеми професійної освіти", "Професійно-педагогічні задачі: типологія та технологія розв'язання", "Практикум з педагогіки", "Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки", "Робочі зошити" з історії педагогіки, загальної педагогіки та дидактики. До всіх навчальних дисциплін створено навчально-методичне забезпечення із застосуванням ІКТ.

Останнім часом в Україні великого значення надається результативності науково-дослідної роботи науковців, що відображає важливу складову їх діяльності – визнання науковою спільнотою як в Україні, так і за кордоном. При цьому враховуються за відносною важливістю видані дослідниками монографії,

участь у написанні монографій, виданих поза межами навчального закладу; статті, опубліковані у фахових та інших виданнях за профілем наукової діяльності школи і дисциплін, що викладаються, статті, написані слухачами/студентами під керівництвом науковців, тези доповідей тощо. Відповідно визначається індекс цитування, як інструмент, що оцінює вплив вченого або організації на світову науку, визначає якість проведених наукових досліджень. На сайті Центру досліджень соціальних комунікацій представлено бібліометрику української науки та рейтинг окремих дослідників і наукових колективів України. Зазвичай бібліометричні профілі розглядаються як наукові декларації вчених і використовуються в якості джерельної бази для експертного оцінювання результативності їх дослідницької діяльності. Система Google Scholar надає можливість створення таких профілів вченим, кафедрам, відділам і лабораторіям. У таблиці наведено значення індексів Гірша* цих наукових колективів. Зазначимо, що у цьому рейтингу представники Житомирської науково-педагогічної школи посідають провідні місця серед науковців Житомирського державного університету імені Івана Франка: О. Дубасенюк – h-index 17, О. Вознюк – 15, О. Антонова – 14, С. Вітвицька – 13. Погодьтеся, результат гідний.

Таким чином, на сьогоднішній день науково-педагогічна школа "Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів" являє собою потужний колектив однодумців, що належать до нової генерації наукових та педагогічних кадрів, здатних генерувати нові ідеї, повних ентузіазму і бажання зробити свій внесок у розвиток педагогічної освіти в Україні. Серед чинників, які сприяли досягненню цього результату, виокремлено: наявність лідера, провідного вченого, що має нову ідею узагальнювального синтетичного значення, який сам активно займається науковою діяльністю, стимулюючи до неї своїх підлеглих; наявність учнів та послідовників, які впродовж багатьох років працюють над різними питаннями проблеми, висунутої керівником, оформлюючи її в єдине, гармонійне нове учення; потужний науковий потенціал професорсько-викладацького складу провідних кафедр; тісні зв'язки з ученими Національної Академії педагогічних наук України; позитивна внутрішня мотивація молодих вчених до досягнення успіху у наукових пошуках; загальні тенденції розвитку системи освіти у державі, які спрямовують науковий пошук дослідників і стають їх власною тематикою; наявність аспірантури та докторантури, керованих провідними вченими у відповідній галузі наукових знань; функціонування спеціалізованих вчених рад із захисту кандидатських та докторських дисертацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова О. Є. Професійне зростання науково-педагогічних працівників у середовищі кафедри як осередку розвитку / О. Є. Антонова // Проблеми освіти : зб. наук. праць. – Інститут модернізації змісту освіти МОН України. – Вінниця : ТОВ "Нілан – ЛТД", 2018. – Вип. 88. – Ч. 1. – С. 7–18.
2. Зеленська Л. Д. Наукова школа : сутність та етапи становлення [Електронний ресурс] / Л. Д. Зеленська. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Pedagogica/27756.doc.htm.
3. Наукова школа – феномен науки : Науковці України еліта держави [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued2&load=edu_shools_fenomen.html.
4. Положення про наукові школи Запорізької державної інженерної академії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/POLOGEN_151110.pdf.
5. Поняття наукової школи, її ознаки та функції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studepedia.org/index.php?vol=1&post=99429>.
6. "Серця, віддані педагогіці (кафедри педагогіки Житомирського державного педагогічного університету – 80) : історичний нарис / За заг. ред. О. Є. Антонової. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 118 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Antonova O. E. Profesiine zrostannia naukovo-pedagogichnykh pratsivnykiv u seredovischi kafedry yak oseredku rozvytku [Professional Growth of Scientific and Pedagogical Workers within the Department as a Centre of Development] / O. E. Antonova // Problemy osvity [Problems of Education]: zb. nauk. prats. – Institut modernizatsii zmistu osvity MON Ukrainy. – Vinnitsia : TOV "Nilan – LTD", 2018. – Vyp. 88. – Ch. 1. – S. 7–18.
2. Zelenska L. D. Naukova shkola : sutnist' ta etapy stanovlennia [Scientific School : Essence and Stages of Formation] [Elektronnyi resurs] / L. D. Zelenska. – Rezhym dostupu : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Pedagogica/27756.doc.htm.
3. Naukova shkola – fenomen nauky : Naukovtsi Ukrainy elita derzhavy [Scientific School Is a Phenomenom of Science. Scientists of Ukraine Are the Elite of the State] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.logos-ukraine.com.ua/project/index.php?project=nued2&load=edu_shools_fenomen.html.
4. Polozhennia pro naukovy shkoly Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii [Regulations on Scientific Schools of Zaporizhzhia State Engineering Academy] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.zgia.zp.ua/gazeta/POLOGEN_151110.pdf.
5. Poniattia naukovo shkoly, yii oznaky ta funktsii [Concept of a Scientific School, Its Features and Functions] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://studepedia.org/index.php?vol=1&post=99429>.
6. "Sertsia, viddani pedagogitsi (kafedri pedagogiki Zhitomirskogo derzhavnogo peda-gogIchnogo universitetu – 80) : Istorichnyi narys [Heats Which Are Devoted to Pedagogy (To the Department of Pedagogy of Zhytomyr State

Pedagogical University): Historical Essay] / Za zag. red. O. E. Antonovoi. – Zhytomyr: Vid-vo ZhDU Im. I. Franka, 2009. – 118 s.

Антонова Е. Е., Полищук Н. Н. Научно-педагогическая школа как творческий центр привлечения молодых ученых к исследовательскому процессу.

В статье проанализированы основные факторы, способствовавшие профессионально-творческому развитию представителей Житомирской научно-педагогической школы "Профессионально-педагогическая подготовка будущих учителей" на протяжении последних 30-ти лет. Выделены ряд факторов, в том числе наличие лидера, учеников и последователей, тесные связи с учеными научных учреждений Национальной Академии педагогических наук Украины, общие тенденции развития системы образования в государстве, которые направляют научный поиск исследователей и становятся их собственной тематикой и другие.

Ключевые слова: научная школа, признаки научной школы, факторы профессионального роста.

Antonova O. E., Polishchuk N. M. Scientific and Pedagogical School as a Creative Environment of the Attraction of Young Scientists to the Research Process.

The article analyzes the main factors contributing to the professional and creative development of representatives of the Zhytomyr scientific and pedagogical school. Taking into account, that professional development of scientific and pedagogical worker contains not only elements of professional activity, but aimed at realization of abilities and individual potential, considering the necessary, consistent and progressive changes aimed at continuous improvement of the staff of the department, a number of factors are distinguished: the presence of a leading scientist, who has a new idea of generalizing significance and is actively engaged in scientific activities, stimulating the subordinates; the presence of students and followers, capable of coping with the topical issues, stated by the leading scientists, formalizing it in a single, harmonious new teaching; a powerful scientific potential of the teaching staff of the leading; close ties with scientists of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; positive internal motivation of young scientists to achieve success in scientific research; general tendencies of the development of the educational system in the state, which direct the scientific research and become its respective subject; availability of post-graduate and doctoral studies; the functioning of specialized academic councils for PHD degree acquiring.

Key words: scientific department, scientific and pedagogic staff, professional growth.